

נזקי ממון – בור [שבועה']

גמ' ב"ק מח. אמר רבא הכניס עד ואמר רבא נכנס [1]

תוס' שם ד"ה אע"ג [1]

Optional אמרי משה סימן כט-ו [2]

שלחן ערוך חו"מ סימן תי סעיף ד' [3-4]

Optional פתחי חושן פרק ז' ח [5]

מתני' ב"ק ב. [6]

גמ' ב"ק הצד השוה בהם ו. עד ו: כשהזיק [7-8]

מוכר שמכר בטות מלח במקום סוכר

מנחת שלמה ב"ק ו. [9]

[10-11] Business Halacha Weekly

This week's learning is dedicated

לעילוי נשמת

גדעון בן אהרן ע"ה

ליזה מריאנה אביבה בת זאב ע"ה

גרשון בן אהרן ע"ה

(א) נעילת יד. (ב) וסוף.
(ג) קמן נה. (ד) נעילת
יד. (ה) נעילת יד.
(ו) נעילת יד.
(ז) נעילת יד.
(ח) נעילת יד.
(ט) נעילת יד.
(י) נעילת יד.
(יא) נעילת יד.
(יב) נעילת יד.
(יג) נעילת יד.
(יד) נעילת יד.
(טו) נעילת יד.
(טז) נעילת יד.
(יז) נעילת יד.
(יח) נעילת יד.
(יט) נעילת יד.
(כ) נעילת יד.

הנהגות הב"ח

(א) גבי חמיר סמס
גללים. (ב) כ"ט מ"ט מה
צ"מ. (ג) ס"ח ע"ב.
(ד) תוס' ד"ה א"ע.
דלמור וכו'. והיה דומה
לפטור כל אדם בנדר.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה א"ע. וכו'.
דאמר ר' אבא. חפרי.
עין לעיל דף כ"ט ע"ב.
חזק' פליגי לקמן
דף ע"ב מוספתא ד"ה
כרסי'.

תורה אור השלם

(א) וכו'. ופירש ר' אבא
או כי יבנה איש בר
אלו וקפנו ונפל שמה
שור או חמור.
[שמה בא. ג.]

הנהגות וצינונים

א) בכת"י מה לי ברשות
ומה לי שלא ברשות.
(ב) וכו'. וכו'. וכו'.
קב"ה (כ"ט). (ג) צ"ל
פסוקה (ע"ב). וכו'.
בכת"י (ד) צ"ל דהוי
(דפוס). וכו'. וכו'.
מדי דהודו. (ה) הוי
שלפנינו צ"פ המהרש"א
עיי"ש שבתהגות מוק
גם תיבת "והי". ועין
במהר"ם ומהר"ם ש"ך.
(ו) צ"ל דע"ה. (ז) צ"ל
בעצמו (דבש חמור).
(ח) צ"ל גללים (כ"ה).
ברש"י. (ט) צ"ל
מחייבין (כ"ה ברש"י).
(י) וכו'. וכו'. וכו'.
(כ"ה ברש"י).

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא. מח.

כ א ב מ"ט פ"ג מ"ה חק
מנחם הלכה ד' סמך עין
סו טו"ע ח"מ סמך עין
סמך ג.
בא ג מ"י פ"ג הלכה ו
ופי"ב הלכה ו סמך
שם טו"ע ח"מ סמך עין
סמך ג. וסמך ח"מ סמך עין
כב ד טו"ע ח"מ סמך עין
מי סמך ג.
בג ד מ"י פ"ג סמך עין
טו"ע ח"מ סמך עין
וסמך ח"מ סמך עין ג.
כד ו מ"י פ"ג הלכה ו
סמך עין טו"ע ח"מ
סמך עין טו"ע ח"מ
כה ו מ"י פ"ג הלכה
ד טו"ע ח"מ סמך עין
ח"מ סמך ח"מ סמך עין
כז ח ו מ"י פ"ג הלכה
סמך עין טו"ע ח"מ
הלכה ו ופ"א הלכה
ו ופ"א הלכות חולין ומקח
הלכה ג סמך עין וסמך ע
טו"ע ח"מ סמך עין
סמך ד וסמך ח"מ סמך עין
סמך ח"מ סמך עין ג.

הבא ברשות קב"ה עליה נטירותא. א"ע"ג דלעיל" אמר רבא
דלדרכה משום דברשות הוא דמקבל צע"ה נטירותא טפי
ואפי' חנק את עצמו אלמלא דורע כמו של צע"ה הוצ' דברשות הכא
היינו טעמא דמסקין משום דנעניא לנעושתא שנגחלה וזרעושתא
בשעת לישא ומסקל מרשותא נפשיה
ומצ"ה פריך עליה מהאשה שנגכסה
לטמון ולא רלה להקשות מכל הך
דממיתין קדירות ופירות וזור
דמאשה נחאל ליה למפקד דס"ד
דאשה מסלקי מרשותא נפשיה
טפי משום יחוד:

א"ע"ג דאמר רבא איש בור וזא

שור בור. כלומר ומתוך
כך היה לנו לפטור צע"ה חמור וזא
כ"ש דלא לא ממעטינן שור שזה
רואי לפטור צע"ה החמור דהוא ליה
למירמי חיוצא אצבע השור וי"ל
דח"ק א"ע"ג דאמר מר איש בור ולא
שור בור והיה (ג) רואי לפטור כל אדם
בבור שזכה שור כלומר ומתוך כך
היה לנו לפטור צע"ה החמור דה"ל
למירמי מפקד זה שלא יחמיר שום
אדם בבור שזכה שור וז"ל אין צדקה
לדורש כך אלא כיון דעליה למלויה
כמאן דכרייה דמי ונראה ד"לפ"י אס
חפזו אדם דבר חיוצא הוא חייב
צע"ה החמור בנזקי שור ועליה דידיה
למלויה והמפורש משלם בנזקי החמור
וה"ל: **א"ע"ג** בור וזא שור בור.
וא"ת והא לעיל (דף כ"ב) פטרינן
צע"ה הגמל כלא כסכה למ"ד אש
משום ממנו א"ע"ג דלא כחש אש
אש ולא שור אש וי"ל דהתם נמי
כחש"ה שלם ישלם המצער את
הבערה דמשמע דוקא כשמצער
עצמו"ה הוא משלם:

ומינפ"ו ב"ד. פ"ה דוקא כלו

אכל הוא עצמו [הזקן]
חייב צע"ה השור ולא פטרינן ליה
משום אש שור ולא שור בור דכל
מדי דהוא דליה בשעת נפילה כגון
גללים"ה וכן נפלה גמלו ולא העמידה
דמחייצת"ה ליה משום שור א"ע"ג
דאשור לא כרייה אלא הגמל כרשו כיון
דבשעת כרייה דידיה הוא ועליה רמי
לסלקיה ולא סלקיה כמאן דכרייה
דמי אף על גב דמפקדו אש חמור
שעתא דמי דמי לשור שזכר שור
כרייה דחפריה לא דידיה הוא ודליל
הקשור"ה כרגל המרגול מאלו דליל
לא דידיה הוא עכ"ל משמע מתוך
פ"ה למאי דמסקין סמס גללים
אפקורי מפקדו ליה דלא פטרינן אלא
כלו דוקא אכל הוא עצמו חייב
ולר"י נראה דודאי מעיקרא דס"ד
דלא אפקריה לא פטור אלא כלו
אכל לפי המסקנה דלמור דמפקד
ליו אפי' הוא עצמו פטור מדי דהוא
אמפקד נזקי לאחר נפילה חונס"ה
ונפילה גמלו מוקמינן"ה דאמקל
ואמקל צ"ה גמליה או דרך שרעמא
דנראה דהוי פושע אכל דלא פשע

הוא שן בחצר הניזק. דכיון דיהיב ליה צע"ה חמור רשותא לעילוי
דוכתא אקני ליה בנזק והוא ליה חמור השומעין דפטור
זה על השן ועל הרגל"ה מ"מ משומעין לחמור דחמור של שניהם אכל
שור מעלמא דעל ואזיק לחמור מיידיה ובער צדקה אחר קרינן
צ"ה: ברשות הרבים. לאו דוקא
כלומר לאו צדקה אחר דניזק קרינא
צ"ה: מאי ברשות ומאי שלא ברשות.
בזקן אין חילוק בין חמור הניזק לה"ר
אזי אחרת בשלמא פטור וחייב צע"ה
החמור היינו דשלא ברשות פטור דאין
עליו לשמור: ולא משימא אלא הצי
נזק. והא פטור מנזק שלם קאמר
וברשות חייב כ"ש: ברחא. ע"ז:
ברשות חייב: הכא ברשות קב"ה
עליה נטירותא. דנחמנו וטעמא
דנזק לאו משום דקסבר דמאן דעל
ברשות קב"ה עליה נטירותא דבשעת
צע"ה חמור דהא חמור הוא דשני לעיל"ה
כולה רבנן היא ואזיק דצע"ה קדירות
כי על ברשות לא קב"ה עליו נטירותא
והכא דמפטרט טעמא לקמייה דלמפסא
נעניא לנעושתא ואמקלן מרשותא דחמור
וגמלא דלמפסא מהאשה שנגכסה
לטמון משום דלא אסיק למלויה
הוא: למופא בעיא צניעותא. שנגחלה
ונועושתא: ובע"ה חמור חייב בנזקי
הבור. אס הפקיר רשותו ואף על גב
דכחש כי יכרה אש בור ולא [כין]
יכרה שור בור ח"מ בבור כרייה"ה דלאו
עליה דידיה רמייה למלויה: הכא כיון
דאית ליה למופא. מקמי דליפקיה
דאש בור דידיה הוא וכו' אפקיר בור
הכי נזק חמור כרייה"ה: הדין כן.
שנתקל בו: רבין פטור. קס"ד השתא
רבין ושיבז כלים או נתקל בו צע"ה
לאחר שרץ: ונמנפו ב"ד. לאמר
מיכן דוקא כלו אכל הוא עצמו חזק
חייב צע"ה השור ולא פטרינן ליה
משום אש שור ולא שור בור דכל
מדי דהוא דליה בשעת נפילה כגון
גללים וכו' שנגחלה גמלו ולא העמידה
דמחייצת ליה משום שור א"ע"ג דאשור
לא כרייה אלא הגמל כרשו כיון דבשעת
נפילה דידיה הוא ועליה לסלקיה כמו
דכרייה אשור דמי ואף על גב דמפקד
ליה חמור שעתא ולא דמי לשור
שזכר שור ברשות הרבים דחפריה
לאו דידיה היא ולדליל הנקשר
כרגל המרגול מאלו"ה דליל לאו
דידיה הוא: והזיק. קרי בין
ממכין בין שאין ממכין ומיניה צדיס
הזיק: הדין. שזה היה עומד
במקומו וצ"ה צע"ה הוצ' ונתקל בו:
שניהם

איכא למימר (ב) אמרי סתם
לחצור בעל הבית שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית חזק בו
חייב הזיקו בעל הבית פטור א"ר פא"ה לא אמרן אלא דלא הוה ידע ביה אבל
הוה ידע ביה הזיקו בעל הבית חייב מ"מ משום דאמר ליה"ה דאית ק"ך רשותא
לאמפקד לאזיקי לית ק"ך רשותא ואזיד לשעמייהו דאמר רבא ואיתימא רב פא"ה
שניהם

א"ע"פ שאם לא היה מפקד היה חייב לסלק מ"מ השתא דהפקירה פטור ופ"ה נראה יומר שאין נראה שחזר ממנו שלא פטור אלא כלו
ותשיב אפי' מפקד מוקן לאחר נפילה פשיעה שפוטע הוא שזכרנו להרצין גללים:

הזיקין ב"ה פטור. וא"ת ממתינן היא כפרה המנייה (לעיל דף ג' ע"ב) גבי נזקק דחייב כשמנעק כרייה"ה והזיק כרייה"ה אחר אכל הזיק בלאו
רשות היחיד פטור וי"ל דהוא סלקא דעמך חמס משום דאיכא חרי ספקי שמה לא מהא צקעת נזקת וגם לא יבא שום אדם שם ויזוק:
שניהם

חל עליו לשמור ממונו רק כשמומו לחוד מזיק. וכמו נהג דכלו חזיו דשם האש מיקרי מזיק גם כלל הרוח והרוח הוא רק לקרנ האש להניק. אבל במקומו הוא מזיק גם כלל הרוח וע"כ חייב בכלו חזיו משום ממונו. אבל נחן שאינו מזיק כלל כלל הכה פטור מלשמור. וליש להקשות כמו שהקשנו לעיל דהכא גם כן עשה נעצמו ויתחייב כמו נכלו חזיו אף שגאנס. דלפמ"ש נכלו חזיו חין חייב כלל משום הדלקתו. וכיון שגאנס מסלקין מעליו מעשה זו. ואי אפשר לחייבו על מעשה זו כלל אף שיכול אח"כ להציל. ורק דחייב משום דהאש ממונו. וע"כ צורך חן ותרס צידו דא"ל להזיק כלל הכה. ועל מה שעשה הכה נעצמו ח"א לצדק להחיות כיון דהוי אנוס ומעשה שעי' אנוס מסלקין לגמרי החיות ממונו. וע"כ דמי ללינה וליצתה הרוח דפטור לשיטת התוס' מהטעם שכתבו דנעין צאש שיוכל להזיק במקומו כלל סיוע הרוח. והא דנכ"ד חייב צאש ע"י רוח חזיו' היינו אם הוא מזיק במקומו כלל הרוח והרוח הוא רק לקרנו להניק. אבל כל שאין מזיק כלל במקומו כלל הרוח לא מתחייב משום אש. וכמו דאמרין כן לענין החיות על הדלקתו. כמ"כ על מה שמתחייב משום ממונו שמתחייב לשמור שלא יזיק האש. היינו ג"כ אם הוא מזיק במקומו כלל סיוע רוח או שחר דבר. אבל נחן כיון שאין מזיק כלל כלל הכה ועל הכה הוא אנוס ודמי לרוח. וע"כ חין חל עליו החיות לשמור החן. והן אמנם כי צלינה וליצתה הרוח אם יח' האש שלו יתחייב משום ממונו. היינו משום כיון דהשתא שכבר ליצתה הרוח יכול האש להזיק במקומו וע"כ חל עליו חיות שמירה, ואף אם ליצתה הרוח לחוד כלל סיוע שלו גם כן יתחייב כיון שהאש שלו. לפמ"ש דאש דמי לגור שמתחייב גם כשלא פשע כלל נעשיתו. אבל נחן ותרס כיון דגם עתה ח"א להזיק נעצמו כלל כלל הכה. ובכ"ה לא תצטרך חיות צאש גם משום ממונו כמו

הוא חייב ללא חזיו' נכ"ה"ג על הדלקתו:

(ו) ואולם נאמת נלע"ד דל"ד אש לגור שיתחייב גם צאש משום ממונו לחוד במקום דאנוס על הדלקתו. ונכדי לגר הדברים נקדים לנאר איזה פריט נענין צור. **הנה התוס'** (נדק כ"ט) נד"ה פליגי חידשו דין חדש דלאו דוקא לאחר נפילת אנוס חייב כל זמן שלא הופקר והנזר שלו. אלא אף כשלקח איש אחר אבן שלו והניח גריה מ"מ אח"כ כשיודע לנעל האבן שאבן שלו מונח נד"ה חייב נטקיו. [וכנראה מדנריהם דהמניח פטור אח"כ כשתל החיות על נעל האבן]. והציאו ראי' לזה מהא דאמרין נעל השור חייב נטקי התזר ונעל התזר חייב נטקי הנזר. וכן מהא דאמרין נגלל דכשמתכין לזכות חייב אע"פ שהוא לא עשה הנזר. כיון דדידי' הוא חייב להסיר התקלה ע"ש. ואולם הרמנ"ן במלחמות נסוגיא דקדרין כתב להיפך דלא נולדו זה חופר זה מתחייב. והנה נרדיות התוס' מהך דנעל התזר חייב נטקי הנזר. אף דשם לא מוכח אם יש נעלים אחרים על עשיית הנזר. דהתם ח"א לחייב נעל השור שחפר הנזר דליש נזר ולא שור נזר. ונ"ל דעיקר כונת התוס' להוכיח דאע"ג דליהו לא עניד כלל חייב. דמסוגיא דהכא הי' אפשר לומר דדוקא לאחר נפילת אנוס חייב אם לא הופקר דעכ"פ עניד חיהו ואנוס חין פטור רק בשאין יכול להציל ולתקן אבל כשיכול אחר כך לסלק ההזק חייב על מעשיו שעשה הנזר. על זה הציאו ראי' דגם כשלא עשה כלל התקלה נעצמו חייב כשהתקלה שלו. מהא דנעשה"ח חייב נטקי הנזר וכן מתכין לזכות נגללים. וס"ל להתוס' דגם כשנחן אחר התקלה חייב נעל התקלה. ונתוס' (דף ח"ח) נסתפקו צה עין שם. והרמנ"ן ס"ל לחלק דמי

דחייב גם כשלא פשע נעשיית הנזר וכדמוכח מסוגיא דנתקל כנ"ל. אבל כשאלם אחר הניח התקלה שלו לר"ה לא חייבו שיהי' זה חופר זה מתחייב. כיון דיש נעלים אחרים על הנזר דהיינו המניח וע"כ פטור נעל התקלה.

(ז) והנה לכאורה תמוה לי ראייתם מהך דנעשה"ח חייב נטקי הנזר. דהרי לפי מה דמתנאר נרש"י שם איירי דנעל התזר הפקיר רשותו אחר שכבר הי' הנזר חפור ע"י השור. וא"כ שפיר דחייב נעל התזר. דהרי ע"י ההפקר שלו הוא דנעשה נזר. ודמי לכל הפקיר רשותו ולא נזרו דחייב. דאע"פ שחפר נרשות שלו ואין לחייבו על החפירה. מ"מ חייב על שעת ההפקר דע"י שהפקיר הרשות הסמוך עד הנזר נעשה כחופר סמוך לר"ה וכמ"ש התוס' (נדק ו') ד"ה מה. ואם כן ה"נ נהג דהכנים שורו לתזר נעשה"ג וחסר צה נורות דנעשה שחפר לא הי' עדיין חיות נזר כלל [דהרי איירי הכא שזורים דעלמא נזקרו לא של נעשה"ח] דלין להם גשות לשורים דעלמא נחזרו של זה. ורק אח"כ כשהפקיר נעשה"ח רשותו ונעשה על ידי הפקרו כנזר נר"ה. וע"כ שפיר חייב נעשה"ח דהוי ככורה נזר על ידי ההפקר שלו. ואם כן מה הציאו התוס' ראי' דמתחייב לסלק משום דהוי שלו. ומלי ראי' מזו יותר מכל הפקיר רשותו ולא נזרו דלר"ע זהו נזר האמור נחורה דגם כן לא פשע בכריתו שחפר נרשותו. וע"כ דשם הפשיעה על ההפקר ונעשה כחופר נזר סמוך לר"ה. ואם כן ה"נ נעשה"ח פשע נההפקר דנלא הפקרו לא הי' רשות לשורים דעלמא לכנוס. ועל כן חייב נעל התזר. אבל לעולם דלין החיות משום שהנזר שלו רק משום שפשע נההפקר.

(ח) עוד קשה לי טובא (נדק ח"ט ע"ג) נמשה נרה"י ופתחו לרה"י אחר. דפי' הר"י נתוס' שם דליירי שחפר נרשותו ופתח לתזר חנירו. והקשו על זה ולפרי' קשה למה הוא חייב נטקי נעשה"ח אם נפל שורו לגור כיון דהחופר משלם נטקי התזר על נעל התזר לתלו' עיין שם. ותמוה מה דמיון לשם דקאי נחזקו נו שורים דעלמא דלין להם רשות להלך נחזרו של חנירו. וע"כ פטור החופר [אף אם חפרו אלם דבר חיונה וכמ"ש התוס'] משום דלגבי דידהו לא מיקרי כלל מזיק נצורו שחפר. ולהדיא אמרינן שם (נדק ח"ח) דשניהם שלא נרשות החזקו זה צה פטורים והזקו ע"י נזר מיקרי החזקו ולא הזיקו ועל כרחק החופר פטור. ונעשה"ח חייב כשהפקיר אח"כ דיש להם רשות להלך אז. וע"י מה שהפקיר נחייב. אבל נמתני' דפתחו לרה"י אחר דקאי כשהזק שור של נעשה"ח שפתח הנזר לתוכו. על כן שפיר חייב החופר דהוי ככורה נזר סמוך לר"ה שאין לו רשות לחפור ולפתח הפתח לר"ה. וה"נ חין לו רשות לפתח לתזר חנירו וע"כ חייב כשהזקקה נחמתו של נעשה"ח. ומה זה טענה שיסלם נעד חקי החפירה דהרי נעשה"ח מונע חקי השור שהזק נצורו. ושזו ראייתו ניש"ש שחרגיש קלת צה יעריש. אבל על התוס' הי' קושיא עצומה.

(ט) ובבישוב קושיות הנ"ל נלע"ד נזרו דהתוס' ס"ל מהך דנעל השור חייב נטקי התזר ונעל התזר חייב נטקי הנזר דליירי שנעשה"ח הפקיר מתקלה רשותו סמוך למקום החפירה קודם שחפר השור. ורק אותו מקום שחפר השור לא הפקיר. וזהו גם כן אמרינן דנעל השור פטור [וה"ה כשחפר אלם פטור כח"ש התוס'] ונעשה"ח חייב נטקי הנזר. ועל כן נחא שפיר מה שהציאו התוס' (נדק כ"ט) הנ"ל ראי' דאם אחד הניח אבנו של חנירו נר"ה חייב נעל האבן ולא המניח

מהך

רוב ישראל והיה להן שדות וכרמים, וה"ה לשאר חלוצות א"י היו שפך מים כו', ועיין פרישה: סעיף ב' בן ואחד הפותח בור. נסן כן, אלא שאין זה חמנוני, עיין בטור שכתב כן: סעיף ב' דכתיב שפרשם משפטים ושמות כ"א ליג' ל"ח] גבי אהדל, כי יפסח בן לא יגדל ישראל חזירים כו'. משום מעשה שהיה צמי איש צור או כי יכרה איש צור ולא יכסנו ונפל שמה צור או חמור הורקטס ואריסטובולוס גורו כן, וכמנחמו פרישה [סעיף ה' ע"ט: צעל הצור ישלם כו', ומדכתיב ולא יכסנו, ש"מ דהכיסוי הוא דו ואין צ"ל לסחורה. דלסחורה אסור מדאורייתא כמ"ס צו"ד סימן (ק"ג) [ק"י] דאסור לסחור בכל הדגים האסורים מן המורה לאכול אע"פ שמומין נהגה: סעיף ג' הן אלא אם כן קשור בשלשלאות ש"ל ברזל. ולא טעם שישן וגם טעם שמננה ומפילות הנשים מיראחו אין כהן, כיון דיועין שהוא קשור לא ממיראין ממנו ואין מפילות: סימן תי סעיף א' אן ומונה במקומו ומזיק כו'. לשון הטור [סעיף א'] אם הוא צעומק או גזונה או אפילו לא זה ולא זה אלא ר"מ שגפלו לו כלבים וחזירים בירושה אין מחייבים אותו למוכרם ביחד אלא מוכרם מעט מעט.

ד' מי שגפלו לו כלבים וחזירים בירושה אין מחייבים אותו למוכרם ביחד אלא מוכרם מעט מעט.

סימן תי

בור באיזה מקום חייבו וכמה שיעורו וכל משפטי בור

ובו ל"ח סעיפים

א' בור הוא מאבות נזיקין דכתיב^(א) כי יכרה איש בור שמאחר שחפרו נתחייב בנזקי כיון שעשה דבר המזיק וזהו ממונו שמזיק במקום שעשאו שאינו זה ממקומו אלא עומד במקומו והעובר עליו נזיק לפיכך כל הדומה לו שהוא ממונו^(א) ומונה במקומו ומזיק אפילו שפך מים ברשות הרבים והוחלק בהם אחר חייב.

ב' אחד הכורה בור ואחד הפותח בור שכרהו אחר וכסהו כראוי ובא זה וגילהו חייב.

ג' ההמוצא בור וכסהו וחזר וגילהו בעל הבור חייב וזה האחרון פטור סתמו בעפר וחזר והוציא את כל העפר זה האחרון חייב שכיון שסתמו בעפר^(א) נסתלק מעשה ראשון.

ד' אחד החופר או הלוקח או שניתן לו במתנה שנאמר^(א) בעל הבור ישלם מי שיש לו בעלים מכל מקום

צינים ומקורות סימן תט (א) הגוסס אלפסי המדקס שלטי גבורים על המדקס ב"ק סי' ע"ד סוף אות א'. ד"מ ו'. (ב) כן כתב ד"מ טס. סימן תי (ב) שמות כ"א ל"ג. (ג) לשון רמב"ם סי' ע"ד דמקו ממון דין (ג) ו'. (ד) שמות כ"א ל"ד.

ערך לחם

סימן תט סעיף א' בסופו. פירוש, הגידול לבד, לא שניחנה לרעות דהא ק"ל גזל הגוי אסור בסיומן שנים [סעיף א'], ועיין סימן ל"ד דין י"ג.

ביאור הנ"א

סימן תט סעיף א' א. והאידנא כו'. דברי הממכר שזה לא תליא בארץ ישראל רק בשטח ישראל, ועיין רש"י ומוס' [ב"ק] פ' ח' ד"ה מ"א אלא כו', ועיין בא"ע סימן קמ"ג סעיף א': סעיף ג' ב. ויש אומרים כו'. דדמי לספר: ג. מיתו כו'. טס [ב"ק] פ"ג ע"א דרש כו' הלא אימתא כו', וטס סוף פ"ק ט"ו ב' וסוף פ"ד מ"א א'.

סימן תי סעיף א' א. וזהו ממונו. מכללה [שמות כ"א ל"ג] וכי יפסח איש צור למה נאמר, עד שלא יאמר י' לי דנין הואיל והצור ממונו והשור ממונו כו', ובמגל [ב"ק] ג' [ע"ב] מלי שאל צור כו', ועיין מוס' טס ד"ה וממונו כו', וטס כ"ח א' ד"ה אלו משום ממונו כו'. ב. שמוזיק כו' והעובר כו'. [שם] ג' ב' וטס מקומות שחילת עשימו לזקק, ועיין רש"י טס [ד"ה הנין] ג. שאינו זה כו'. מתני' דרש ד"ק לא זה זה כו', ובגמ' [שם] ט' [ע"ב] י' [ע"א] ושאר מקומות: ד. לפיכך כו'. [שם] ג' ב', וכבר כתבנו [בסוף סק"א] דממונו לאו דוקא, ומ"מ נפקא מינה לפעמים כמ"ס י"ט ב' דליל, ונזקין לאחר נפילת אונס טס כ"ט, וטס [ע"ב] בגלל לא שט אלא כו', ועיין רש"י טס ד"ה כשהפכה כו', וכיוצא בזה: סעיף ד' ה. אחד החופר כו'. מכללה טס* צעל הצור ישלם, מכל מקום: [ליקוט] אחד החופר כו'. ירושלמי [ב"ק] פ' ח' פ' ח' [ה"ח] אין לי אלא כשחפר, לקח ירש נמן לו נמנה מנין, ח"ל או כי יכרה כו' (ע"כ):

כ"ח ב"ק
[ומי שביא]
ואינו
במכירת
שלשנו
הנזיק

באר היבב

סימן תי סעיף ג' א. בעל הבור חייב. וכבר הרב המגיד דאפילו ראה הראשון דמיסו עי ולא ראה שחזר וגילה, אפילו הכי הראשון חייב, דלא היה לו לממן דין (ד') [ג'].

סעיף ד' ה' או שחפרו בהמה וחיה ב'. פירוש, אף על גב דכתיב [שמות כ"א ל"ג] כי יכרה איש צור וכמ"ס המהר"ם בסעיף שאלח זה, ה"י מילי נפשוהו הרצ"ס דהקרקע אינה שלו, וכיון דהוא לא חפר אין עליו למלכות קרקע שאלח זה, משא"כ בחפירה שהממו נחליו דלא גרע מנחפר צור ק"ס מאליו דמוחר עכ"ל

שלא יזיק אדם מממנו דהיינו חפירה שיהא קרקע שלו שיש בה צור. והיינו דוקא אם הפקיר חפירה שצריך הנזק ולא הפקיר נפשוהו פנים גם מקום הנזק, דאל"כ אלא דלא הפקיר כלל יכול לומר מה לאחרים לילך בחפירה (דמחייב) * [דאחייב] כמ"ס בסמ"ק, וה"ל דומיא דהזיק רגל נחלר (הניזק) * [המזיק] דפטור כמ"ס בסמ"ק (ש"ץ וס"א) [שפ"ט סעיף י']. ואם הפקיר אחר ג"כ לא נחמיו על חזק הנזק, כיון דנשטת הכריה היה הכל שלו וטוב לא עשה מעשה בחפירה דימחייב עליו, משא"כ כשחפר חפירה נחליו ואח"כ הפקיר מקום שצריך לנזק ומתן רשות לכל לקרב נפשוהו מקום לנזק, דה"ל כפוטח צור לרשות הרבים דמחייב לשמור צורו מהזיקמן וכמ"ס הטור והמהר"ם בסמ"ק [טור סעיף ג'] ומחברו בסעיף ו', ומשם נלמד גם כן זה שכתבתי דמיייר שהפקיר רשותו לנזק ולא שניהן יחד.

ואחר שהפקיר רשותו לנזק, אף שאל"כ ג"כ הפקיר צורו, חייב על נזקיו, דלאו כל כמיניה להפקיר נזקיו שכבר חל עליו החוב לסלק התקלה, ועיין לעיל בטור ודברי המחבר ר"ס סימן שצ"ח [סעיף ג']

ו' אחד החופר בור ברשות הרבים או החופר בור ברשותו ו' ופתחו לרשות הרבים ה' או פתחו לרשות חבירו או שחפר ופתחו לרשותו והפקיר רשותו ולא הפקיר בורו הרי זה חייב בגזקי אב"ל אם הפקיר רשותו ובורו ה' או שהפקיר בורו שברשותו הרי זה פטור שנאמר בעל הבור ישלם מי שיש לו בעלים וזה הפקיר ובתחלה ברשות חפר מפני שחפר ברשותו.

ח' פטור בעל השור שנאמר כי יכרה איש בור ולא שור בור.

ט' אחד החופר בור ברשות הרבים או החופר בור ברשותו ו' ופתחו לרשות הרבים ה' או פתחו לרשות חבירו או שחפר ופתחו לרשותו והפקיר רשותו ולא הפקיר בורו הרי זה חייב בגזקי אב"ל אם הפקיר רשותו ובורו ה' או שהפקיר בורו שברשותו הרי זה פטור שנאמר בעל הבור ישלם מי שיש לו בעלים וזה הפקיר ובתחלה ברשות חפר מפני שחפר ברשותו.

סימן תי' סעיף ו'. או פתח לרשות חבירו. ודוקא קודם שנודע לבעל החצר, אבל אם נודע לו חייב לכסותו, ואם לא כיסוהו חייב בעל החצר בגזקיו והבורה חייב בדמי כיסויו. (טור סעיף ג').

ביאור הגר"א

ו. וכן אם בור. [ב"ק י"ז] כי נקשר מאליו מאן בור ולי לא בור. ז. או שחפרו בור. [שם] מ"ח א': ח. וכן אם בור. חוס' שם סוף ד"ה אע"ג, ונראה בור. ועיין מה שכתבתי בסמ"ק [ה' סק"ה] שהרמב"ם [במלחמות ב"ק ט"ו ע"א מרפי הרי"ף] חולק. ועיין חוס' מ"ט ב' ד"ה ברה"י בור' ולפירוש ר"י קשה בור, והר"ס [שם פ"ה ס"ו ז'] פירש כפירוש ר"י, ומיכן הטור [סעיף ג'] דס' מיייר כשלא נודע לבעל החצר, ח"ש ונודע בור: (ליקוט) וכן בור' ונודע בור. וכ"כ גנ"י שם [כ"א ע"ב מרפי הרי"ף] כפירוש חוס' מ"ט ב' ד"ה ברה"י, ור"י מפרש בור, ומ"ס חוס' ולפירוש ר"י בור, כתב דמיייר שלא נודע בור (ע"ב): (ליקוט) וכן בור' ונודע בור. עיין רבינו ירושם נח"י ל"א ח"א גס' רש"ס ע"ש (ע"ב): **סעיף ו'.** ט. אחד בור. כרעה [ב"ק מ"ט ע"ב], דהלכתא כרעה בר בור' [ב"ב ק"ד ע"ב], וכן עקיבא דהלכה כרעה מחבירו [עירובין מ"ז ע"ב]. ר"ף [ב"ק כ"א ע"ב מרפי הרי"ף] ורש"י [שם פ"ה ס"ו ז'] ושאר פוסקים, ועוד כתבו דקסא ממני כוונתה: י. החופר בור. ממני [ב"ק נ' ב': יא. או החופר בור בור. ממני [שם] מ"ט ב': יב. לרשות חבירו. כפירוש ר"י [שם חוד"ה ברה"י] והר"ס [שם], ובשלא נודע לו. טור [סעיף ג'], וכנ"ל [בסק"ה]: יג. והפקיר בור. רש"י [שם ד"ה ברה"י], ונ"מ שם ר"ע [אומן] הפקיר בור: יד. אבל אם בור. וכ"כ חוס' [שם] כ"ח ב' סוף ד"ה אב"ל, ושם נ"א ח' ד"ה צור בור, ורש"י [פ"ה ס"ו ז'] ושאר פוסקים, דלא כרש"י ב' ח' ד"ה צל התקלה בור: טו. או בור. ר"ל במקום שיש רשות לילך, דלא כפירוש הסמ"ע [סק"ה], כמ"ס שנתמך בעל בור:

ביאור היטב

סעיף ד' ה' או שחפרו בהמה וחיה ב' פירוש, אף על גב דכתיב [שמות כ"א ל"ג] כי יכרה איש צור כמ"ס בסעיף שאלח זה, ה"י מילי נפשוהו הרצ"ס דהקרקע אינה שלו, וכיון דהוא לא חפר אין עליו למלכות קרקע שאלח זה, משא"כ בחפירה שהממו נחליו דלא גרע מנחפר צור ק"ס מאליו דמוחר עכ"ל

שלא יזיק אדם מממנו דהיינו חפירה שיהא קרקע שלו שיש בה צור. והיינו דוקא אם הפקיר חפירה שצריך הנזק ולא הפקיר נפשוהו פנים גם מקום הנזק, דאל"כ אלא דלא הפקיר כלל יכול לומר מה לאחרים לילך בחפירה (דמחייב) * [דאחייב] כמ"ס בסמ"ק, וה"ל דומיא דהזיק רגל נחלר (הניזק) * [המזיק] דפטור כמ"ס בסמ"ק (ש"ץ וס"א) [שפ"ט סעיף י']. ואם הפקיר אחר ג"כ לא נחמיו על חזק הנזק, כיון דנשטת הכריה היה הכל שלו וטוב לא עשה מעשה בחפירה דימחייב עליו, משא"כ כשחפר חפירה נחליו ואח"כ הפקיר מקום שצריך לנזק ומתן רשות לכל לקרב נפשוהו מקום לנזק, דה"ל כפוטח צור לרשות הרבים דמחייב לשמור צורו מהזיקמן וכמ"ס הטור והמהר"ם בסמ"ק [טור סעיף ג'] ומחברו בסעיף ו', ומשם נלמד גם כן זה שכתבתי דמיייר שהפקיר רשותו לנזק ולא שניהן יחד.

ואחר שהפקיר רשותו לנזק, אף שאל"כ ג"כ הפקיר צורו, חייב על נזקיו, דלאו כל כמיניה להפקיר נזקיו שכבר חל עליו החוב לסלק התקלה, ועיין לעיל בטור ודברי המחבר ר"ס סימן שצ"ח [סעיף ג']

ביאור היטב

סעיף ד' ה' או שחפרו בהמה וחיה ב' פירוש, אף על גב דכתיב [שמות כ"א ל"ג] כי יכרה איש צור כמ"ס בסעיף שאלח זה, ה"י מילי נפשוהו הרצ"ס דהקרקע אינה שלו, וכיון דהוא לא חפר אין עליו למלכות קרקע שאלח זה, משא"כ בחפירה שהממו נחליו דלא גרע מנחפר צור ק"ס מאליו דמוחר עכ"ל

שלא יזיק אדם מממנו דהיינו חפירה שיהא קרקע שלו שיש בה צור. והיינו דוקא אם הפקיר חפירה שצריך הנזק ולא הפקיר נפשוהו פנים גם מקום הנזק, דאל"כ אלא דלא הפקיר כלל יכול לומר מה לאחרים לילך בחפירה (דמחייב) * [דאחייב] כמ"ס בסמ"ק, וה"ל דומיא דהזיק רגל נחלר (הניזק) * [המזיק] דפטור כמ"ס בסמ"ק (ש"ץ וס"א) [שפ"ט סעיף י']. ואם הפקיר אחר ג"כ לא נחמיו על חזק הנזק, כיון דנשטת הכריה היה הכל שלו וטוב לא עשה מעשה בחפירה דימחייב עליו, משא"כ כשחפר חפירה נחליו ואח"כ הפקיר מקום שצריך לנזק ומתן רשות לכל לקרב נפשוהו מקום לנזק, דה"ל כפוטח צור לרשות הרבים דמחייב לשמור צורו מהזיקמן וכמ"ס הטור והמהר"ם בסמ"ק [טור סעיף ג'] ומחברו בסעיף ו', ומשם נלמד גם כן זה שכתבתי דמיייר שהפקיר רשותו לנזק ולא שניהן יחד.

ואחר שהפקיר רשותו לנזק, אף שאל"כ ג"כ הפקיר צורו, חייב על נזקיו, דלאו כל כמיניה להפקיר נזקיו שכבר חל עליו החוב לסלק התקלה, ועיין לעיל בטור ודברי המחבר ר"ס סימן שצ"ח [סעיף ג']

- ז. חפר בור ברשותו והפקיר אח"כ רשותו שמסביב לבור, אבל לא הפקיר הבור עצמו חייב (טז), הפקיר בורו ורשותו יחד (טז), או שהפקיר הבור ולא הפקיר רשותו פטור (יז).
- ח. החופר בור ברשות חבירו, כל זמן שאין בעל החצר יודע מכך, חייב החופר בנזקי הבור (יח), ומשנודע לבעל החצר, חייב הוא בנזקי הבור (יט), אלא שיכול לתבוע מן החופר נזקי חצרו (כ), וכן כשחפרה בהמתו בור ברשותו חייב בנזקיו (כא), ואפי' נכרה הבור מאליו (כב).
- ט. קנה או קיבל במתנה בור שיש בו חיוב, חייב בנזקיו (כג).

אוצר החכמה
234567

במקום שיש בור פתוח, חייב להודיעו, ואם הוא בור שלו חייב, וצ"ע. ונראה פשוט שהנכנס למרחץ והוחלק במים וניזוק שאין מקום לחייב בעל המרחץ, ואפילו לדעת הפוסקים שבנכנס ברשות חייב, משום דלא שייך בזה קבלת שמירה, שכל הנכנס יודע שיש שם מים ועליו להזהר בעצמו, ואין בעל המרחץ חייב אפילו להודיע שאינו מקבל שמירה. (טז) שו"ע סימן תי סעיף ו, שבשעה שהפקיר הרשות שמסביב לבור להלך בה, ה"ז כחופר בור ברשות אחרים, עי' סמ"ע סק"ה. (טז) שו"ע שם, וכן הסכמת הפוסקים, דלא כרש"י שבהפקיר בורו ורשותו ה"ז כבור ברה"ר. ומ"ש יחד היינו שהפקירם בבת אחת, והוא עפ"י דברי הסמ"ע סק"ה שאם הפקיר קודם רשותו, אע"פ שחזר אח"כ והפקיר גם בורו, חייב, דלא כל כמיניה להפקיר נזקיו שכבר חל עליו חיוב לסלקו, משא"כ כשהפקיר בורו ורשותו בבת אחת, כיון שבשעת הכריה שהיה ברשותו לא נתחייב עליו לסלקו, ובשעה שהפקיר בורו ורשותו הרי שוב אינו שלו, ולא חייבה תורה בור אלא כשחפר באיסור או שהוא ממונו. ועי' דברי משפט. (יז) שו"ע שם, וגם בזה הטעם שבשעת כריה היה ברשותו, ועתה אין לו בעלים, לא קרינן ביה בעל הבור ישלם. ולכאורה נראה שחייב מדיני שמים, דומיא דמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס, כמ"ש בסימן תיד סעיף ד, והפוסקים השוו דין זה לדין מפקיר נזקיו. (יח) כן משמע בסמ"ע סק"ח, וכן משמע מדברי הרמ"א דלהלן. וכ"כ בערוה"ש בהדיא, ועי' להלן. (יט) רמ"א סימן תי סעיף ד, דכיון שחצרו וממונו הוא מוטל עליו למלאותו, וכל שלא סתמו וסלק הזיקו, כאילו הוא פתוח. ופשוט דמייירי שחפרו במקום שאילו חפר בעל החצר עצמו היה מתחייב, כגון סמוך לרה"ר או שהפקיר רשותו, וכן למי שנכנס שלא ברשותו, כמו שנתבאר לעיל. ויש להסתפק ברישא כשלא נודע לו על הבור והפקיר זה רשותו אם חייב החופר, שיכול לומר לו למה אתחייב במה שהפקרת אח"כ, וצ"ע. אבל נראה שאף במקום שאין חיוב לחופר כלפי אחרים, אם הוזק בעל החצר או שורו בבור זה קודם שנודע לו שהחופר חייב. (כ) רמ"א שם, והסמ"ע כתב הוצאותיו וטרחותו, ולכאורה נראה שאין שמין כאן כמה נפחת החצר ע"י הבור, כמו בשאר נזקין, כמו שיתבאר בפרק י, דכיון שגרם תקלה בחצר מוטל עליו לסלקו, אלא שמ"מ חיובי הבור מוטלים על בעל הבור (עי' מ"ש בפרק ח הערה קטו), ונראה שאף כשאינו יכול לגבות מן החופר, אין זה פוטרו מחיובו, דסוף סוף ממונו הוא. ובש"מ בשם הר"פ כתב שכל זמן שלא שילם לו החופר, אין בעל החצר חייב. ועי' חוס' דף מט ע"ב ד"ה ברה"י ובש"מ שם, ואפשר שלשיטתם חייב החופר בנזקי הבור מה שנתחייב בעל החצר. או שהוזק בו, וצ"ע. ובכ"אור הגר"א כתב בשיטת הרמב"ן שלעולם אין בעל החצר חייב בנזקי בור שאחר חפר, עיי"ש. (כא) שו"ע שם. ומסברא נראה שגם כאן איירי כשנודע לו, וכ"כ בערוה"ש בהדיא, אלא שכתב הסמ"ע שכאן אין נותנים לו שיעור שישכור פועלים, כמו בסעיף כו בכסה הבור ונתגלה, כיון שפשע שמוטל עליו לטרוח ולכסותו ולא כיסהו, וכן בהך דלעיל גבי חפר ברשות חבירו. (כב) שו"ע שם, כגון ע"י גשמים או מפולת, וכתב הב"ח שגם בזה הטעם דהו"ל למלויה. (כג) שו"ע סימן תי סעיף ד, שהרי הוא עתה בעל הבור. ויש להסתפק כשקנה רשות והיה בו בור בר חיוב, אלא שלא ידע מכך, מי חייב בנזקין, ומסברא נראה דדמיא לחופר בור בחצר חבירו דלעיל. כשער משפט כתב שאין הלוקח בור חייב אלא כשחפר

ארבעה אבות

פרק ראשון

בבא קמא

ו.

עין מושפט
נר מצוה

מוד אמי פ"ד מ"ל מוק
ממון הלכה ח קמג
עשין סט טו"ע ח"מ סי'
ח"מ סעף ג:
מ"ה ב ג מ"י פ"ג מהלכות
מוק מ"ה הלכה ב ג
קמג עשין ט טו"ע ח"מ
סי' ח"ל סעף א:
מו ד מ"י סט טור ש"ע
מ"ה ח מ"י סט הלכה יג
קמג סט טו"ע
ח"מ סי' ח"ד סעף ג:

רבינו חננאל

לאתווי ליהבה נירו
וסיכסכה אבניו: פ"ס
הצד השווה שבהן כו'.
לאתווי מאי אמר אבני
לאתווי אבני וסיכיו
ומשאר שניהן בראש
הגג ונפלו ברוח מצויה
והזיקו בתר דנייהו אבל
[נא] בהדי דקאולי אוקי
לא איצטריך לרבויה ליה
דהיינו אש אלא אפי' בתר
דנייהו. רבא אמר לאתווי
בד המגלגל כו'. רב
אדא בר אבהו אמר
לאתווי הא דתניא כל אלו
שמוד פותחין ביביותיהן
וגורפין מערותיהן בימות
החמה אין לן רשות
בימות הגשמים יש להם
רשות אפי' שיש להן
רשות אם הזיקו חייב
לשלם. ומקום חלוקת רב
רשומאל כבר פירשנוהו

לאתווי ליהבה נירו. שאם ליחכה האש חרשמו של חמירו או סכסכה
אבניו חייב צלמים שיין לשון סכסוך שלל נשרפו לגמרי אלא
סכסכה ונדבקה האש נהן וסכסכה מעט כדלמריין (מלין דף י:)
גבי פגימת סכין מסוכסכת מרוד אחת
ולכהי כתב אש לחיט צהי נפקא
לן הס"מ מאו השדה האש נמשעין
מהן דממתינהן האש מילתא דליחייב
דבר שאינו ראוי לה כגון הכא שאין
עיקר אש נכך: הצד השווה שבהן
שדרבן דהזיק בו. דמשמע אף כל
שדרכו להזיק ושמירתו עליך ומאי
מצינ לאתווי: היינו אש. דמולדה
דאש היא דמאי שנה אש מינה שכן
כח אחר מעורב בהו הכי נמי כח אחר
כו': בתר דנייהו. מוקי² בהן שור או
חמור: אי דאפקריה בין לרב בין
לשמואל. דלפניו בהפסק³ צ"פ המניח
את הכד (לקמן דף כח:): היינו בור.
דמתייהו אמרי כל תקלה שהפקיר
נפקא לן מעור דחייב דמי היכי
דמיצא דעור ארבע צ"ה דהוי הפקר
כדלמריין צ"פ שור שנגמל את הפרה
(לקמן דף מט:): שכל עסקי כרייה
ופמימה צאה לו אף כל תקלתו
שהפקיר חייב דהא⁴ נמי מחילת
עשייתן לנזק דהוה ליה לאסוקי
לדעמיה דקופו ליוסל כרוח מצייה:
אש תוכיה. והיינו דנקט צמתיני⁵ הא
השוה: שכן דרכו לייך בו. אלא אלו
לא היוקו כחליקין אלא השור והחמור
נתקל בהן: וחזר בהן הדין. דליכא
למפקד מה לצור שכן אין כח אחר
מעורב בו ואמאי⁶ צהא דהשוה
דממתינין: בורו המגלגל. כגון
הניח אבן צה"ר וצדעה צמקומה
אלו הויקו וגלגלה⁷ רגלה אלס וצהמה
למקום אחר והוקע שם: אי צהדי
דאלי מוקי כו' לא גרסינן והכי
גרסינן היכי דמי אי דאפקרה צין לרב
צין לשמואל כו': מעשיו. כרייהו
גרמה את ההיזק אצל מעשיו של זה
לא היזקו אלא רגלי אלס וצהמה
שגלגלה: שור יוביה. שאין מעשה
צמלם גרמו ההיזק אלא ממונו היזק
והיינו האד השור דנקט צמתינין:
כ"ז אלו שאמרו. וקחשיז ואלי להו
אלו הפותקים צמתיניהם וגורפיהם
מעורביהם כלומר כל אלו שאמרו
כחמיה שיש להן רשות להשליך מוקיין
לרה"ר ואלו הן פותחין צמתיניהם
פוחתין ליטורייתיהן המקלחים שופכים
שופכין מחציהן לרה"ר: וגורפין
מעוריהן. ומשליכין וזליין לרה"ר:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה לצור
שכן שלא ברשות
דאפי' עשאו ברשות.
ע"י לקמן מה ע"כ מוס'
ד"ה ה"מ:

הנהוה וציוניו

א) בדפריי ושמירתן:
צ) צ"ל ושמירתן
ואולי נחלק מלעיל
במקום ג) צ"ל דהוק
(מקור דבש) ד' שיש
מוקח "הפקיר" וכן
ליחא כחתי: [א] יש
לחסיף הני (באה"מ)
וכ"ה בבתי: [א] כתי'
ואתוין הני: [א] צ"ל
וגלגלה (כ"ה ברש"י)
שכל היר"ף ובבתי:
ס) צ"ל דפרישית
(גליון) לעיל ה ע"ב
ד"ה כו' וכ"ה בבתי:
ט) צ"ל פורד (כתי')
[א] צ"ל המגלגל
(גליון) כ"ה בבתי'
ובפריי: [א] בחור ר"ס
נוסף בה שליל: [א] צ"ל
והמגלגל (מקור דבש)
וכ"ה בבתי: [א] בדפרי'
נוסף דהוק: [א] כתי'
בפריי: [א] יש לחסיף
תוך דומה (באה"מ)
ס) צ"ל במה שדורדור
אחר: (כתי') צ"ל
בדפרי' (גליון): [א] כתי'
ואע"כ:

ליקוטי רש"י

ליחבה נירו וסכסכה
אבניו. סכסוך שיין
צלמים להיכה שאלר
דכ"ס ולקמן ס"ה.
מסכסכת כמין
פגומה מסכסכת נכסר
אמילי: דלע"ז שאין
אורו וקוף וקוף צמקום
אחר אלא מעין וקוף
לשנה אחרת מסכסכת
כך אינה נכסרת מור אלא
סבי סכסוך כדלע"ז
סבינו ופישאו וכו'
והזיקו. ומקלו סבן מי
אלס והזיקו להם. בורם
מבורד למדנו. כל תקלה
כח הוא ואלע"ז דלא
הפקיר היינו צור וליעיל
ג) כ"ז אלו שאמרו.
שחמיה חמיה מוחין
לקלל צה"ר ואלו הן
פוחתין ביביותיהן.
לקלל שופכין שחמיה
הפקיר וכו' צ"כ צ"כ
השדה למדנו. כל תקלה
כח הוא ואלע"ז דלא
הפקיר היינו צור וליעיל
ג) כ"ז אלו שאמרו.
שחמיה חמיה מוחין
לקלל צה"ר ואלו הן
פוחתין ביביותיהן.
לקלל שופכין שחמיה
הפקיר וכו' צ"כ צ"כ
השדה למדנו. כל תקלה
כח הוא ואלע"ז דלא
הפקיר היינו צור וליעיל

אי רב דאמר בו. לא גרסינן כדפירשנו לעיל¹: מזה לצור שכן
אין כח אחר מעורב בו. למאי דפריך² דלא חשיב אש מעשיו
גרמו לו לפי שהיה מסויי לו ה"מ למפקד הכא מה לצור שכן
מעשיו גרמו לו תאמר צהא
אחר מעורב בו חשיב טפי דהשאה
ליכא למימר שור יוביה אלא אש
גרדא ולקמן גבי צור המגלגל פריך
מה לצור שכן מעשיו גרמו לו דלא
שייך החס שכן אין כח אחר מעורב
בו דהיינו ניומה תאמר צור המגלגל
שכן כח אחר מעורב בו דמשמע דלא
הוי צור אלא על ידי כח אחר וזה
אינו נשדי נשדע: שור צהא כח אחר
משמיהו צה"ר: לאתווי בור
המתגלגל. ככל הספרים כתוב אי
צהדי דקא אולי קמוקי כמו הוא
ופירש הקונטרס דלא גרס ליה
וטעמא משום דלמריין לקמן צמתיני
(דף ס:): אין דרכן של בני אדם
להתצטן צדריקם וצעל התמוק אלא
אין לחייב מטעם אלס התמוק אלא
משום דחשיב כרוח מצייה והוי אשו
ואין למוחקו צהדי כן דלענין כדי
שלא ילכו כ"כ צחוק שימיו וזיקו
דרכו להצטין שפיר ולכהי פריך כמו
הוא ויחייב המגלגל הכל ולא צעל
התקלה ואע"כ³ דלגבי כלל שנטל
המכרה והלך לגדים כו' (לקמן דף כח:)
ופריך⁴ צמתינה (ד' ג) וליחייב צ"ל
הגמלת נמי שהוא צעל התקלה היינו
משום דכלל לאו צר דעה הוא אצל
הכא המקלקל⁵ צר דעה הוא מדע
דאס הדליק אש וצא אחר ושרק⁶ טלימ
חצירו או חפר צור וצא אחר ודחק
שור חצירו למוכו אין סתרא שיתמיצ
צעל הצור לו צעל האש והמגלגל⁷
צרגלי צמתינה אס היזק צהדי דאלי
יתמיצ שיהם צעל הצמתינה וצעל
התקלה והא דלמריין לקמן צפרק
הפרה (ד' ג) שור ואלס שדחפו
לצור לענין מוקין כולן חייבין דמשמע
אפילו צעל הצור רריך לומר דמיירי
אלס צהא כוונה דכין דאין⁸ צכוונה
כלל צהדי צעל הצור כמו האלס והא
דלמריין (ט) לענין ד' דברים דמי
ולדות אלס חייב הא' ד' דברים
היינו מוק צער וריפוי ופגמ אצל
צושט אין חייב עד שיתכוין כדלמרי
דהוול (לקמן ד' סו). ולא הוי
כחצעה דברים דלעיל⁹ דחסל לא
חשיב מוק והא דלמרי (לקמן ג):
לענין כופר ושלשים של עבד שור
חייב צ"ל דהיינו דוקא צכוונה אע"כ

דלא הוי דומיא דאלס דצטל צכוונה ליכא כופר ושלשים של עבד
כדא' צהליה שור שנגמל ד' וה' (לקמן ד' מא): מזה לצור שכן שלא
ברשות. דלפילו עשאו צדשות וחמ"כ הפקיר כיון שהפקיר היינו
שלא צדשות: תאמר בהדי דברשות שור יוביה. וא"כ למ"ד¹⁰
והאלין שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם. וכן כח
לא נהירא דכין דצטל הזהירו חייב לא יתכן להקל
עליו לפטור¹¹ ממה שמוהיר¹² אורו לקוח ולסמור: אי דאפקריה בין לרב בין לשמואל דלא אפקריהו לשמואל
לעולם דאפקריהו ולא דמי לבור מה לבור
שכן שלא ברשות תאמר בהדי דברשות
שור
דלא הוי דומיא דאלס דצטל צכוונה ליכא כופר ושלשים של עבד
כדא' צהליה שור שנגמל ד' וה' (לקמן ד' מא): מזה לצור שכן שלא
ברשות. דלפילו עשאו צדשות וחמ"כ הפקיר כיון שהפקיר היינו
שלא צדשות: תאמר בהדי דברשות שור יוביה. וא"כ למ"ד¹⁰
והאלין שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם. וכן כח
לא נהירא דכין דצטל הזהירו חייב לא יתכן להקל
עליו לפטור¹¹ ממה שמוהיר¹² אורו לקוח ולסמור: אי דאפקריה בין לרב בין לשמואל דלא אפקריהו לשמואל
לעולם דאפקריהו ולא דמי לבור מה לבור
שכן שלא ברשות תאמר בהדי דברשות
שור

בימות החמה אין להם רשות. מפני שהרמז נאה והוא מקלקלו אצל צימות
השמים שהרמזות מולכות יש להן רשות: ואע"כ שברשות צ"ד
משליכין אס היזקו חייבין: כחו הוא. והיינו אלס ותנא ליה צמתינין:
שור

תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יוכיח דצדשות חייב והא רגל לא מייחצא אלא צדשות היזק וסא אין לו רשות וי"ל כגון שהלך צה"ר והלך
והזיק צה"ר דחייב כדלמריין לקמן (דף ע:): (שייך לע"ז) ה"ג הכותל
ספרים¹³ של רש"י וכן כספר רב אלפס וכן עיקר אלא אומם דכמו צהו חייב לשלם לא נהירא דכין דצטל הזהירו חייב לא יתכן להקל
עליו לפטור¹¹ ממה שמוהיר¹² אורו לקוח ולסמור: אי דאפקריה בין לרב בין לשמואל דלא אפקריהו לשמואל
לעולם דאפקריהו ולא דמי לבור מה לבור
שכן שלא ברשות תאמר בהדי דברשות
שור

היינו בור. לכאורה נראה דמיירי כשהזיקו כחל ואלין בשעת נפילה גופה ופס"ה מזהמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי צהדי דקאולי
קמוקי היינו אש ועוד דאי צהדיק דלאחר נפילה מיירי אמהי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דאי"כ לא היה
ליה למתיי לקוח ולסמור אלא נתנו לו וכן לפטור ולסלקן כיון דצהדיק דלאחר נפילה אמיירי אע"כ¹⁴ דצור אין חייב להזיק ואלו הולכים ומזיקין
יש לנו ללמד מצור דעדיף היזק דידהו שחוליס ומזיקין מצור שאינו הולך ומזיקין אלא מוקין צמקומה ונראה דצהדיק דלאחר נפילה
שלא יזיקו ועבר הזמן הוי פושע והוי כמפקיר נכסיו¹⁵ ללאחר נפילה פשיעה:

יְנוּ חֲנָנִאל

חב **חייב** **מביע** **זיה**, **בשאר**
דומוחן אלן דייק הני כגון
"אין חובן ללדס צמינו ומופס
צמוקס שחב לחארים" ודחס:
אלה שייך חוב חייב אלל לשון חובה:
ורבי ישמעאל אב"ש שמינה. פירוש
בשלחה אבל שמינה משלם
בשמינה אלל אבל בחובה אמאי משלם
בשמינה אי נמי ה"פ כיון דבשמינה
משלם אלל שמינה כמו שחוק
ולא קנסין ליה לשלם יותר ממה
שחוק א"כ בשאכל בחובה נמי לא
לקנסיה שמינה יותר ממה שחוק
לשלם וז"ל חובי טעי טפי
בשמינה ר' ישמעאל אמאי שאל אבל
בבחינה משלם שמינה יותר מדברי ר'
עקיבא דלמא רבי עקיבא קאמר
נמי שאל אבל עדותיה משלם
שערוה שמינה בשבדמותי ו"ל לפיכך
דדברי רבי ישמעאל טפי משום
דקאמר רבי עקיבא לא צא הכתוב
אלא לצאת לנזקין מן העיריית משמע
ששמינה מר' ישמעאל שאל הכתוב
למליצי יותר ממה שחוק כגון דלס
אלל בחובה משלם שמינה:

שור יוכיח מה לשור
 בור תוכיח וחזור הד
 הא דתנן ^א הכותל
 והויקן פסור מלשם
 האילן לסתור את הא
 והויקן פסור לאחר ה
 דאפקהו ^ב בין לרב
 מאי שנא בור דהויקן
 הני נמי הויקן מצוי ו
 אפקרינהו לשמואל
 למדנו היינו בור לעול
 לבור מה לבור שכן
 תאמר בהני שאין תה
 יוכיח מה לשור שכן
 תוכיח וחזור הרין ^כ
 המויקן חייב המויקן מי
 אמר רב האי תנא
 לישנא ^ג קלילא: לשנא
 מיטב שדרה ומיטב כ
 של ניזק ומיטב כרכ
 ישמעאל ^ד עקיבא
 אלא לגבות דנזקין מ
 ור' ישמעאל אכל שמ
 כחושה משלם שמינה
 הכא במאי עסקין ^ה
 הערוגות ולא ידעין
 שמינה אכל דמשלם
 אילו ידעין דכחושה
 כחושה השתא דלא
 אי שמינה אכל מ
 מחבירו עליו הראיה
 יעקב הכא במאי
 עדיף דניזק כיובורית
 ישמעאל ^ו סבר ב
 עקיבא סבר ^ז דרמיו
 ישמעאל מאי שדרה
 למעלה מה שדרה
 שדרה האמור למטה
 שדרה ומיטב כרכו יש
 ורבי ישמעאל ^ח אהני
 אהני גזרה שוה כדק
 דאית ליה למזיק ע
 לניזק ^ט ויבורית דמזיק
 דמשלם ליה ממזיב
 ליה תא את גבי מזי
 ר' עקיבא אומר לא
 לניזקין מן העידית וק
 וחומר להקדש אילימ
 דהקדש ^י שור ^{יא} רע
 שור של הקדש א
 מנה לבדק הבית
 מעידית לא יתא

שור וכו'. עשרתו כ' חייב ל' רשות בקר ולס הויק מייב ל' נתנו לו זמן. כ"ד: מאי ש' שם שגמול ולי קשיא ה' לשכן דרכו לילך ולהויק ל' רבנא אמר לתתוי' ויהאילן שנפלו לרה"ד נתנו לו זמן לקוף את זמנו ונפלו בתוך זמנו וכן חייב הויב דמי ל' לשמואל רבנא אמר מצוי ושמירתו עליך אי דלא דאמר כולם מכורו שם דאפקרניהו ולא דמי תחילת עשייתו לנזק וילת עשייתו לנזק שור דרכו לילך ולהויק בור שהויק חב המזיק: חב ירושלמי הוא דרגי' ש' תשלומי נזק: "ת"ר נרמו ישלם מיטב שדרו ו של נזק דברי רבי ואמר לא בא הכתוב העידית וק"ו לתקדש נה משלם שמינה אבל אמר רב אידי בר אבין גזון שאכל עדרוהו בין אי כחושה אבל אי שמשנה אמר רב ואמה אבל לא משלם אלא ידעינן אי כחושה אבל שלם שמינה המוציא אלא אמר רב אחא בר עסקינן: כיוון שהיתה דמויק ובהא פליגי רבי ינזק שיימינן ורבי ק שיימינן מ"ש דרבי ל' למזהר ונאמר ש' שרה מבור למעלה דנזק אף ינזק ורבי עקיבא מיטב לם דהאיך דקא משלם גזרה שור ואהני קרא אמינא אהני קרא כגון ידית וזיבורית ועידית לא שויא בעידית דנזק ידיתא דלא מצי אמר נזירות אלא גבי ממיטב וכתבו לאלא לגבות וחומר לתקדש מאי קל דנגח תורא דידן לתורא וזו אמר רחמנא "ולא אלא לאומר הרי עלי גזרתי גזבר ושקול אלא בעל חובי ובעל

א מהרץ ביה"ר שטיר כל חסד י' ל
אזי אצא כו' והיונו הלד השוה דמטמי:
אזי שכן הווינו מצוי. שדקק טעמא:
ילמדו דאמאן לעלוי' דרגל אצמא מנאי
ולא צור לאו פירכא היא דצור הויקו
מנאי אצל אינו מנאי כ"כ כי רגל
שכל שעה הוינו מהלכת: דחיתא.
בנין הכותל ונטיעת חורבן לא היה
לנוק: מיטב שדרו של ינוק. שאס
אכלה ערוגה בצדוה שמין ערוגה
שנחמתה של ינוק כמה היה ענשיו
עם פירותיה וזמנה היה יפה אלא
פירות ופרונו לו: אלא בההוב אלא
לגבות לענוק מן העריות. של מויק
דשמין ערוגה של ינוק לפי מה שהיה
ואס מויק אלא ליתן לו קרקע דמי
זקוק נותן לו מיטב דאדמי שוה אומן
דמיס: וקף וחורוה דקרקע. מפרס
לקמן: ורבי ישמעאל אבא
ערוגה שמינה. ודאי דין הוא ללשס
שמינה: אבא בחורשה. מי משלס
שמינה צמחיה: בין הערוגות. ויס
שס ערוגות שמינות וטעונות פירות
הרבה ומוחשו וטעונות מעט ולא
ידעיין סך ערוגה הנאלכת מהי
ניסו: דשתא משוב דלא ידעיין מושלס
שמינה. צמחיה היא ינוק הלא
ממזרו ועלוי הלאה: ה"ג אלא אמר
רב אחא בר יעקב. מודה רבי
ישמעאל דלא משלס אלא דמי ערוגה
לפי מה שהיה וצאה פליגי כגון
שהיה ערדמ דקוק כחצירות מויק
רבי ישמעאל סבר דניוק שיימיין
דלא דכחיז בקרא שישלס לו דמי
זקוק מוקרקע מיטב אשדות דניוק
קאי ומושלס ליה מויק דמי זקוק
קרקע מויטורית של כשוה זקוק שרי
דלא כמיטב שדלו של ינוק: ורבי
עקיבא סבר בדמוק שיימיין. למיטב
דקרא דהכיז ליה מערית דליה:
נאמרה שדה למטה. מיטב שדלו
שדלו. ונאמרה שדה למטה. ועבר
בשדה אמר: אף שדה האמור למטה
ש' ינוק. והכי קאמר קרא שאס יס
למוק קרקע הדומה לערית דניוק
ישלס לו הימנה שיעור דמי זקוק:
מיטב שדרו ש' שאר ערדמ מושלס.
דהיינו שדה של מויק ולא אחי גורה
שוה ועקר ליה לקרא: ואחזי קרא.
דמשמע מיטב דליף דקרא מושלס:
משלס ליה מויטב ערדמ. הוציל
וצוריה שכו לא הויא בערית דניוק:
שור רעדו אמר רחמנא ולא שור
דקודש. דאס נח שור של הקדש
פטור והוא הדין לכל שאר מוקין שאס
מויק את הקדש פטור לישא
אחרינא לכסי נקט שור הקדש ולא
מויק לה חלילת צמחיה שדה הקדש
מאוס דלא משכחה לה דאי שדה חרס
לכהיסי סוף ויכשדה לדיוו דמי וליכא
למימר ק"ו לקדש וסדה הקדש ממי
דאי לקר' בדרק חצית או הקדש
פודה לאלמר אז מוכרין אותו לאלמר
לאחר וכשיואל ציוול להשדה הוי
דכחיז (קרא) לו והיה השהה צאלחו
ציוול וגו' לכהיסי סוף הוי קודס
דכל' הממוצר לקדש דקדש דמי:

(א) ב"מ קיו: (ב) נעיי
רש"י שם קנג: ד"ה
קלי, (ג) לקמן נט. גיטין
מח: (ו) וסם (הסוגיא),
ד"ה מוטפוס ערסין
(ט) ד"ה הו, (ה) [לקמן
לו: (ג) וציינ רש"י
לעיל ה: ד"ה וכולהו
והוסי' שם סוד"ה כי,
(ז) גיטין לט. (ח) גיטין
יא: (ט) (סס: ב"מ יא,
(י) לקמן ט. לקמן ט,
לקמן ה ע"א.

גליון הש"ס
גמ' אהני ג"ש. עי'
ערמין טו ע"א חוס' ד"ה
הו"ל ב' כמוס:

[illegible][illegible]

תורה אור השלם
(א) כי יקצר איש שנה
או כרם ושלח את
בעדו וכער בשנה
אחר מיטב שדהו
ובמיטב כרמו ישלם:
(שמות כד [ד])
(ב) וכי יגף שור איש
את שור רעהו ומה
ויקרו את השור התי
וקחו אתו כספו וגם את
המות יחצין:
(שמות כא [ח])

הערוגות. והיו סתן כמו
שהיה ערדית דניק
להגותו מיוצרים שלו וה
מעידים של יזק וסל וה
מיטב שלהו וגו'. ונאמר
של יזק אלא להגותו לזיו
לשלומי מעידים ידיה דא

Banana Split

Bava Kama 53b - Bor

Mr. Frei finished his weekly fruit and vegetable shopping and headed outside to his car.

"I'm hungry," said his daughter, Bracha.

"How about a banana?" offered Mr. Frei. He gave Bracha a banana and also took one for himself. He tossed the peels away; they landed in the street behind the car.

As Mr. Frei settled into his car, an older man, Mr. Polter, began crossing the street holding a package. He slipped on the banana peels and fell.

Mr. Frei helped Mr. Polter get up. "Are you all right?" he asked.

"I hope so," Mr. Polter gasped, limping badly. "I'll have to see the doctor. Some irresponsible person left banana peels on the street!"

"I'm sorry," Mr. Frei said. "I didn't expect that someone would slip on them."

"You shouldn't litter," said Mr. Polter. "You've got to make sure that garbage ends up in the trash can."

Mr. Polter opened his package and gasped sharply.

"What happened?" asked Mr. Frei.

"I bought a crystal vase for my wife's seventy-fifth birthday," Mr. Polter replied. "It's shattered!"

Three days later, Mr. Frei met Mr. Polter. "How are you?" he asked.

"Much better," said Mr. Polter. "Baruch Hashem it was just a bad bruise, but I have some bills for you: doctors' and medicine bills, a cleaner's bill for my suit, and the receipt for the crystal vase. It comes to \$829."

Mr. Frei looked at the bills. "I'm truly sorry that you fell, but you really should watch where you walk," he said. "Anyway, it wasn't even my property; it was in the street."

"Nonetheless," replied Mr. Polter, "they were your banana peels."

"When you slipped, though, they weren't mine anymore," countered Frei. "They became hefter (ownerless) when I threw them away."

"We'll take this up with Rabbi Tzedek," sighed Mr. Polter.

The two met with Rabbi Tzedek and asked, "Is Mr. Frei liable for all the damage?" Rabbi Tzedek ruled: "Mr. Frei is legally liable for your injury. Some authorities maintain that he also has a moral obligation (chiyuv b'dinei Shamayim) to pay for

Banana Split, cont.

the suit and vase."

Rabbi Tzedek then explained, "One of the four categories of damage is bor (pit), as it says: 'If a man ... shall dig a pit and not cover it, and an ox or a donkey falls into it, the owner of the pit shall pay (Shemos 21:33-34).' The man is called the 'owner' of the pit even if he dug it in a public street, and he is liable."

"Damage inflicted by any stationary obstacle is included in the category of bor. The person responsible for the obstacle is liable for the ensuing damage. Whether he placed the obstacle there intentionally or through negligence, he remains liable, even if he disowned the obstacle and declared it hefter. Thus, the banana peel that Mr. Frei left in the street and which you slipped on is included in the category of bor (C.M. 410:1; Sm" a 412:9)."

"But why is there no legal obligation for the suit and vase?" asked Mr. Polter.

"The Torah limits the liability of bor significantly, excluding damage to inanimate objects," answered Rabbi Tzedek. "There is legal liability only for an animal (e.g. ox or donkey), or for a person who was injured. Therefore, Mr. Frei is not legally liable for the damage to the suit and vase (410:19-21)."

"Why is the halacha so?" asked Mr. Frei.

"This is derived from the passuk," replied Rabbi Tzedek, "which suggests that inanimate items do not move by themselves; the person who moves them should guide them to avoid the damage (Aruch Hashulchan 410:26)."

"Although there is no legal liability," said Mr. Polter, "you said that there might be a moral obligation?"

"Yes. Although the Torah excludes liability for inanimate objects, the Gemara (B.K. 29a; 56a) indicates that the perpetrator is chayav b'dinei Shamayim if he intended to damage," concluded Rabbi Dayan. "If he did not intend to damage, Rav S. Z. Auerbach, zt"l, maintains that there is no moral obligation (Minchas Shlomo, B.K. 29:4); the Chazon Ish remains doubtful; and Birkas Shmuel takes for granted that there is a chiyuv b'dinei Shamayim (Pischei Choshen, Nezikin 1:11; 9:[53])."

Banana Split - Re"peel"ed

Bava Kama 53b - Karka Olam

Rabbi Goodman entered his classroom with a pile of *Business Weekly* newsletters. He often brought to shiur the exploits of Rabbi Tzedek and Rabbi Dayan to enliven the Gemara they were learning.

"This week's article deals with issues we've learned during the year," Rabbi Goodman announced with a broad smile. "Bava Kama is a good masechta for this as it deals with the laws of damages."

"Banana Split!" exclaimed Dov. "I remember!"

"Actually, it's not a happy story," said Rabbi Goodman, "but it teaches the importance of being a conscientious citizen."

Baruch read aloud the story about Mr. Frei, who threw his banana peel in the street. An elderly man slipped on the peel and was badly bruised. In addition, an expensive gift he was carrying was shattered.

"That's actually bor (a pit)," Yaakov said. "We learned that you're liable for injuries to animals and people, but not to inanimate objects."

"That's what Rabbi Tzedek ruled," replied Rabbi Goodman. "Mr. Frei was liable for the elderly man's doctor's bills but not for the damage to the gift, although there is a moral obligation according to some authorities."

Baruch finished reading the article. "There's something I don't understand, though," he said.

"Yes?" asked Rabbi Goodman.

"We learned in Tosafos (B.K. 28b, s.v. 'v'nishof') that when a person trips on an obstacle and is not injured by the object but rather by the ground below, the owner of the obstacle is not liable," Baruch said. "Even if the elderly man slipped on the banana peel, why should Mr. Frei be liable for the injury inflicted by the ground below?"

"That's an excellent point!" replied Rabbi Goodman. "I was also wondering about that."

Yisrael entered the discussion. "There's something else I don't understand," he said. "We learned that someone who wounds another person has to pay five payments: permanent damage (nezek); pain; medical bills; lost wages; and embarrassment (B.K. 83b). Where do we find, though, that this applies to an injury inflicted by a bor? Why does Mr. Frei have to pay medical bills?"

© Business Halacha Institute - All Rights Reserved

Banana Split - Re"peel"ed, cont.

Rabbi Goodman said, "I'll ask Rabbi Tzedek to explain why he wrote that Mr. Frei is liable for medical bills and for damage inflicted by the ground below."

A week later Rabbi Goodman came into class waving an e-mail printout.

"I received a reply today from Rabbi Tzedek about our banana peel question," he announced, and began to read the letter aloud.

"Dear Rabbi Goodman,

I am happy to hear that you use *Business Weekly* in your shiur to enhance the Gemara you are learning and to illustrate the application of Choshen Mishpat to our daily lives.

Both of your points are well taken.

In fact, only a person who injures another is obligated in regard to the five payments, including medical bills (C.M. 420:3). However, a person who made a bor is liable only for permanent injury (nezek) that the victim suffered, such as if he remained crippled, tore ligaments or suffered paralysis - but not for medical bills (Pischei Choshen, Nezikin, 7:[8]).

The primary purpose of that article was to differentiate between damage to people or animals and damage to inanimate items. The example of medical bills, however, was not an accurate one. Mr. Frei would only be liable if the person who slipped on his peel became, for example, crippled.

Regarding an injury inflicted by the ground below or beyond the obstacle, there is a dispute (Gra 411:5). The article simplified the issue by stating that the elderly man landed on the peel itself. It referenced the Sma (412:9), who explains that if a person slipped on water and was injured by the ground beneath it, we consider it as if he were injured by the floor of a pit; the person who spilled the water is liable. Had the man not landed on the peel, though, Mr. Frei would be exempt also from liability for the man's injury (410:31; 411:1).

I wish you success in your teaching, and hope that you continue to enjoy *Business Weekly*.

Thank you for writing,
Rabbi Tzedek"

© Business Halacha Institute - All Rights Reserved